

ل چیر کی ئ فسا ن یی و ب چیر کی م د رن : پ ر س ن د ن ی مندا ان ل ئ د بدا . نووسین: ئاریان یوسف

1. پش کی:

ل ک یی و ل پ ر س ن د ن ی مندا ان ل ئ د بدا ز ر گ ر ن گ ب
ت گ ی ش ت ن ل و ی ک چ ن ب ه ا ک م م ی ی ت ی ک ا ن ، ن ر م
کولتووری ک ا ن و ت و ا ن ی ن د ر و و ن ی ی ک ا ن ب م ن د ا ی ب
ت پ ی ب و و ن ی ک ا ت گ ا ن ک ا ر ی ی ا ن ب س ر د ا ه ا ت و و . ی م ن د ا ا ن
ل ب ر ه م ئ د ب ی ی ک ا ن د ا و ک ئ ا و ن ی ی ک ک ا ر د ک ا ت ک
ن گ د ا ن و ی ه و س ت و ب ی ر و ب ا و ی ئ و ک م م ی ی گ ا ی ا ن ی ک
ت ی د ا نو و س ر ا و ن . ل س ر ت ا ی ب ک ا ر ه ن ا ن ی ا ن ل ف ل ک ل ر و
چ ی ر ک ئ ف س ا ن ی ی ک ا ن د ا ب ب خ ش ی ن ی و ا ن ی ئ خ ل ا ق ی ، ت ا
و ن ا ک ر د ن ی م د ر ن ی و ک ت ا ک ی ئ ا ز و ب ت و ا و ی
و د ی ه ا ت و و ، ک ا ر ک ت ر م ن د ا ک ا ن ت و ا ن ی ن ی ک ی ب ن ر خ ل ب ا ر ی
ب ا ر و د خ ی م ر ف و چ م ک ی پ ر س ن د ن ی م ن د ا ی د ا د ب خ ش .

ل ن ر ی ت ئ د ب ی ی س ر ت ا ی ی ک ا ن د ا ، و ک ئ و ا ن ی ل چ ی ر ک
ئ ف س ا ن ی ی ک ا ن ی ب ر ا ی ا ن ی گ ر ی م و چ ا ر ز پ ر ر ت د ا د ب ی ن ر ن ،
ز ر ج ا ر م ن د ا ا ن و ک ک س ا ی ی ت ی ی ک ی ب ت ا و ا ن ی ا ن ن م و و ن ی
ئ خ ل ا ق ی و ن ا د ک ر ا ن ، چ ی ر ک ک ا ن ی ا ن خ ز م ت ب ب ه ن ک ر د ن ی
ب ه ا ک م م ی ی ت ی ی ک ا ن و ف ر ک ر د ن ی و ا ن . ل گ ی ی ش ک و ت ن ی
ئ د ب ل س د ی ن ز د ه م د ا ب ب ر ه م م ک ا ن ی نو و س ر ا ن ی و ک
ل و ی س ک ا ر ل و ل و ی ز ا م ی ئ ل ک ت ، م ن د ا ا ن ب ق و و ل ی
د ر و و ن ی و ت ا ک گ ر ا ی ی ز ی ا ت ر و و د س ت ی ا ن ک ر د ب و ن ا ک ر د ن .
ئ م و ت ت ا س د ی ب ی س ت م و ب ی س ت و ی ک م ب ر د و ا م ب و و ،
ک نو و س ر ا ن ی و ک ج . ل ی ن گ و م ر ی س س ن د ا ک ک ا ر ک ت ر ی گ ن ج
د خ ن و و ک و ا ق ی ع ک م م ی ی ت ی ی ئ ا ز ک ا ن و گ ش ک ر د ن ی
ک س ی ب و و د ب ن .

ب ی ا ن ن ا م ی ت ز : و ن ا ک ر د ن ی م ن د ا ا ن ل ئ د بدا ل ه م ا

دېد زړتۍ و (Wullschlager, 2000).

• هـروځا چيرکې ئېفسانې يېکاني چارېز پرېت، وک
"سندرلا"، "دووانې سووري بچووک" و "جواني خوتوو"،
پاوانې مندايان بکاردهنن بېگياندنې پيامې ئېخلاقې.
چيرکېکاني پرې، زرجار ددرنجام ئېخلاقې وونکان
لخځدگرن، کجخت لاسر ددرئ نجامکاني فزيلت و خراپ
دککڼو. "کڼاوې سووري بچووک" هشداری ددات ل
مترسيېکاني نافرماني و بېهڼوېستې، لکاتکدا
"سندرلا" ټاهنگ دگگت بې پاداشتي مېهراني و ککڼدان
(تاتار، ۱۹۸۷).

1. سډې نژدهه: سرهڼداني ئدېبي مندايان

• سډې نژدهه شايې تي سرهڼداني ئدېبي مندايان بوو وک
ژانرکې جياواز، بټايېتي لک سډمې ښکتهريادا. ئم
قناغ گڼانکاريدکې بچاوي لک وناکردني مندايان ل
ئدېدا بڅيېوې بيني، لک هڼما ئېخلاقې سادکڼوې ب
کارکتهر ئانزکڼ ک ژيانې ناوېوې ددوېمڼد و گشت
گشسندووکانيان هڼوو. بېرهڼم سڼرکيدکاني ئم
سډم، وک "سرگرميېکاني ئليس لک وياتي سڼسو هڼنر"
لويس کارل و "ژنې بچووککڼ" ي لويزا مې ئلکټ، نمونې
ئم گڼانکاريا ن:

سډمې ښکتهريا :

• لک سډمې ښکتهريادا، هڼوېستې کڼمگڼا بېرامېر ب
مندا دېستې بک گڼانکارې کرد. ئو قناغ زياتر ناساندني
منداي وک قناغکې ناواز و فرماتيډ لک ژياندا بڅيېوې
بيني، ک شايېني سرنج و ښي تايېتمندان. ئم
گڼانکاريد لک ئدېدا ښنگدانوې هڼوو، ک ښبازي
ديداکتيکې پښتر بک نووسين بک مندايان جگيځي ب
چيرککڼ بڅيې کک ئانزيېکاني ئزموون و هڼستکاني
مندايان دککيېوې، سډمې ښکتهريا سرهڼداني ئدېبي
مندايانې وک ژانرکې جياواز بڅيېوې بيني، نووسران
بېرهڼميان بک تايېتي بک خوڼڼري مندا و لاو دروست دکرد

که تنها فـرکاری نـخلاقى نـوروزانـد. نـم چـير کـانـ زـرجـار
توخمـ کـانـى فـانتازيا و سـرگـرمى و ژيانى ناوماـيان
لـخـگـرتـبوو، هـم کـات بـسـربردن و هـم تـوانـينـيان بـ
بارودـخى مـرثـق لـ وـانگـى مـندا و دابـين دـکرد.

کار نـد بـ سـر کـيـکـان:

- “سـرگـرمـيـکـانـى نـليس لـ وـا تـى سـرسوـهـنـردا” لـ نووسـينـى
لويس کارل (۱۸۶۵):
- “سـرگـرمـيـکـانـى نـليس لـ وـا تـى سـرسوـهـنـردا” لـ نووسـينـى
لويس کارل، بـرهـمـکـى سـر کـيـکـ لـ مـژووى نـد بـياتـى
مـندا نـدا. چـير کـکـکـ باس لـ کـچـکـى گـنج دـکـات بـ ناوى
نـليس کـ لـ کـونـکـى دويشکـو و دـکـو و تـ نا و جـيـهـانـکـى
خـيا يـيـو. بـ پـچـوـانـى بـرهـمـکـانـى پـشـووتر کـ بـ پـلـى
يـکـم لـسـر وـانـ نـخلاقـيـکـان بوون، گـانـو وى کارل جـخت
لـسـر لـيـنـ ئـيـحـراجـکـر و خـيا يـيـکـانـى مـندا يـ دـکـاتـو.
کار کـتـرى نـليس بـ قـوـيـيـکـى دـروونـيـو وـنا کـراو، کـ
کنجکـاوى و سـرلـشـواوى و بـوـريـيـکـى دـگـر تـو کـاتـک
جـيـهـانـکـى سـير و سـمـر و پـشـبـينـنـکـراو دـوـات.
بـکارهـنـانـى داهـنـرانـى کارل لـ توخمـ بـمانـا و
خـوناويـکـان تـحـدـاى چـير کـگـانـى نـريـتى کرد و ئـهـنـگـى بـ
شـواز نـاواز کـانـى هـستـکردن و کارل کـکردنى مـندا نـ لـگـ
ژينگـکـانـيان گـانـ (کـلى، ۱۹۹۰).

“ژنـ بـچـووکـکـانـى لـويزا مـى نـلـکـت (۱۸۶۸)”

- “ژنـ بـچـووکـکـانـى لـويزا مـى نـلـکـت، وـنـايـکـى ورد و واقـيـى
دـخـاتـ وـو کـ چـوار خـوشک لـ سـردـمـى شـى ناوـخـى نـمـريکـادا
گـورـ بوون. چـير کـکـکـ قـوـو دـبـتـو و لـ ژيانى ناوـو وى
پـانـ وـانـ گـنـجـکـانـيدا، بـدواداچـوون بـ گـشـکردنى کـسى و
ئاوات و تـحـدـياتـکـانـيان دـکـات. هـر خـوشکـکـ نوـنـرايـتى
لـيـنـ جـياواز کـانـى هـرزـکـارى و ژنـايـتى دـکـات، تـيشک دـخـاتـ
سـر با بـتـکـانـى وـکو تـماح، داهـنـان، نـرکـى خـزانـى و
ناسـنامـى تـاک. وـنـا کـردنى نـوانـسى نـلـکـت بـ گـشتـ
گـشـسـنـدـنـکـانـى خـوشکـکـانـى نـازار، نـنگـدانـو وى دـنـپـدانـانـى
فـراوانـتـرى کـمـگـايـ بـ گـرنـگـى پـروـردـنـى گـشـى سـزدارى

و هزري مندايان، "ژنې بچووکې کان" بڼه ي ځنځيرکونکې لاسر
 گڼلې پداني کارکونکې و وينا کړنې واقعې لې ثابتي کاني
 ژباني ځان و گڼلې کړنې کيدا جياوازې (شواکتېر، ۱۹۸۸).
 • گڼلې يني وينا کړنې: مندايان وک کارکونکې ثابتي

سېدې نژدې هم جيا بوونکې لې وينا کړنې سادې پېشووي
 مندايان بوو، نووسان د ستیان کړد بې ناسينکې و و
 وينا کړنې مندايان وک تاکې ثابتي زک بېرکړنکې و هېست
 و گڼلې وي گڼلې کړنې ځان هېي. ئېم گڼلې انکارييې گڼلې بې
 گڼلې انکې قوونکې لې مندايدا دا، دانان بې و تېرکې دايې و
 ئېرموونکې ناوازانې کې گڼلې کړنې و ناسنامې مندا لې قاب
 دېدن.

1. سېدې بيستم و بيست و يکېم: نوښت رايې تييې مېدېرنې کان

• لې سېدې بيستم و بيست و يکېمدا، ئېدې بياتي مندايان
 پېرسېندنکې بېرچاوي بېځېي و بېنيو، نوښت رايې تييې
 مېدېرنې کاني کارکونکې گڼلې کان بې تېرکې ناسنامې،
 گڼلې کړنې، ځانگړي و گڼلې پيشان دېدات، نووسانې وک
 ج.ک. لېنگ، لېلد دا و مېرسېنداک بې شداريې کي
 بېرچاوانيان لېم پېرسېندنکې دا کړو و، کې باسيان لې پرسې
 کې مېرې تييې کان و گڼلې انکارييې کولتوورييې کان کړو و و لې
 هېمان کاتا نوښت رايې تي پاشخان و ئېرموونکې جېراوچېرې کان
 دېکېن.

ئېدې بياتي هاوچېرخ

• ج.ک. بېرهمې کاني لېنگ

ج.ک. زنجيرې "هاري پېتېر" لېنگ کاريگرييې کي زېري
 لاسر ئېدې بياتي هاوچېرخي مندايان هېبوو، زنجيرکې بېدوي
 سرگرميې کاني هاري پېتېر، جادووکې گڼلې و هاوچېرکاني دا
 دېگڼلې بې جيهاني ئېفسوناوي قوتا بخانې جادووکې و
 هېگوارتسدا دېگڼلې. گڼلې انکارييې لېنگ دېوې مېندې بې
 تېرکې ناسنامې، سېرېځي، هاوچېرکې و شېي نېوان چاکې و
 خراپې. کارکونکې کاني وک هېرميون گرانگېر و لې ويزلي بې
 درېژايي زنجيرکې گڼلې و گڼلې يې کي بېرچاويان بې سېردا دېت،
 مام لېگې پرسې کاني ځنځيرکې و، بوېري و ځانگړي لې

بہرامبہر ناخہشیدا دہکَن (لینگ، ۱۹۹۷-۲۰۰۷)۔

بہرہٴ مہکائی نی

[illegible]

بہارِ مہم کا نی مہرِ ریس سدِ خدا کی

-کتابی "شت کوی کان ل کو ن"ی م ریس س نداک، نموون ی کی کلاسیکی کتب کی مندا ن ل ل ئا زید کی ه ست و خ ی ی مندا یدا قوو د ب ت و . چیر ک ک باس ل ماکس د کات ک کو کی گ ن و ه د ت ب جیها ن کی فانتازیا ک بوون و ر ک وی کان ت یدا نیست ج ن. س نداک ل گ گ ی گ شت ک ی ماکس و ت و ر کان ی تو ی و ت نیای و ه زی خ ی و و کی میکا نیزم کی و و ب و و بوون و د ک ک ت و . و نا کردن و ش وازی چیر ک گ ا ن ی س نداک د نگدا ن و ی ه ی ل گ گ مندا ن و گ و ر کاندا، و نای کی نوانسی ئ زمون کان ی مندا ی پ شک ش د کات (س نداک، ۱۹۶۳).

5. وانا کردنی هم چیشن و گشتگیر

۱. یی‌کک لای‌ن دیار‌کانی ئ‌د‌بیاتی م‌د‌رن ب‌ مندا‌ان،
 گرنگیدان ب‌ نو‌ن‌رای‌تیی ه‌م‌چ‌شن و گشتگیر‌کان.
 نووس‌رانی و‌ک‌لینگ، دا‌ و س‌نداک ب‌ش‌اریان ل‌م‌کار‌دا
 کردوو ب‌ خست‌وووی کار‌کت‌ر‌کانی پاشخان و کولتور و
 ئ‌زموونی جیاواز. ئ‌م‌گشتگیریی ن‌ک‌ه‌ر‌نگدان‌و‌ی
 ج‌راوج‌ری مندا‌انی جیهانی است‌قین‌یی ب‌کو‌هاوس‌زی و
 ت‌گ‌یشن و قبو‌کردن ل‌ ن‌و‌خو‌ن‌راندا پ‌رو‌رد‌د‌کات.
 چار‌س‌ر‌کردنی پرس‌ ک‌م‌ای‌تیی‌کان و گ‌ان‌کارییی
 کولتور‌یی‌کان.

▪ هـرواها ئىددىياتى مەدەرن بە منداۋان باس لى پرسى
 كەمەلەي تىيى گىرنگەكان و گەلەنكارىيە كۆلتوورىيەكان دىكات.
 بە نموونە زىنجىرى "ھارى پەتەر" لىنىگ باس لى بابەتەكانى
 جىاكارى و پەشەخەنە و ھەزى وەستانە و لى دژى سىستەمى
 ستەمكار دىكات. زىرجار چىرەكەكانى دا تىشك دىخەنە سەر
 بەمانايەكانى نەرمەكانى كەمەلەگا و تەخەدەي بىرەكە
 ئاسايەكانى دىسەتات و يەكسانى دىكەن. گەلەنەكانى سەندەك
 بە ھەستەكانى منداۋى و جىھانە ناوەكەيەكان لىگەلە باسەكانى
 دىوروبەرى تەندروستى دىروونى و خەشگوزەرانى سەزدارىدا دىنگ
 دىداتە و.

5. پەرسەندى با بەتەي و ھەماسازى

وئەكەردى منداۋان لى ئىددەدا پەرسەندەكى بابەتەي
 بەخەيە و بىنىو، لى نوئەلەرايەتەيەكانە و كە سەرنجىان
 لىسەر بەتاوانى و ھەماسازىيە بە كارەكتەرە ئالەزتر و
 فرەلەندەكان. ئىم گواستەنە و يە نەگدانە وەي گەلەنەكارىيە
 بەرفراوانەكانى كەمەلەگا و پەرسەندە ندى ھەلەستەكانە
 بەرامبەر بە منداۋى.

▪ لى بەتاوانىيە و بە ئالەزى

لى وەي مەژوويە و منداۋان لى ئىددەدا زىرجار وەك ھەمەي
 بەتاوانى و پاكى و فەزىلەتە ئەخلاقى وەنا دىكران. چىرەكە
 ئەفسانەيە نەرتەيەكان و فەلەكلەكان زىرجار كارەكتەرە
 منداۋەكانىان بەكەردەھەنا بە گەيەندى وانە ئەخلاقىيەكان و
 بەھا كەمەلەي تەيەكان، جەختىان لىسەر پاكى و لاوازيان
 دىكەردە و. بەلەم لىگەلە پەشكەوتە ئىدەب بە سەدەي نەزدەھەم
 و بىستەم، نووسەران دىستەيەن كەرد بە گەلەنەكان بەدەي
 ئالەزىيەكانى منداۋەدا، پالەوانە گەنەكان وەك تەكەك كە
 خاۋەن بىرەكەندە و ھەست و ئەزموونى ناوازيان وەنا دىكەرد.

▪ گواستەنە و لى لى مەزىيە و بە كارەكتەرى فرەلەندە

گەلەنە لى لى مەزىيە و بە كارەكتەرى فرەلەندە لى
 بەرھەمەكانى وەك ج.ك. زىنجىرى "ھارى پەتەر" لىنىگ.
 كارەكتەرىكانى وەك ھارى و ھەرميون و لى بە درەژايى
 زىنجىرەكە پەردەسەنن و لىگەلە پرسەكانى ناسنامە و ھەلەلەتە
 و دىسەزى و ئالەزىيەكانى گەورەبوون لى جىھانەكى

ئەفسوناويدا دىجەنگەن، وئەناکردنى ئىم كارىكتەرانە لىلايدىن
لىنىنگەن وەكى تاكىكى فرەلايدىنە كە خەي بەھەر و كەموكەي و
كەوانەكانى گەشەکردنى كەسيان ھەيە، ھەنگاوانان بەرەو
وئەناکردنى نوانستر و واقعيتىرى منداھان لى ئەدەبدا نیشان
دەدات.

▪ ئىنگدانەوئەي گەئەناكارىيە كەمەئەيەتتەكان
وئەناکردنى ئەدەبى منداھان ئاۋەندەيەكى پەرسەندى ھەوۋستە
كەمەئەيەتتەكان و گەئەناكارىيە كەلتوورىيەكانە. لىگە
زىاتر ھەشياربەوئەوئەي كەمەئەگەكان لى و ئەزموون و تەجەددەي
جەراۋجەرانەي كە منداھان ۋەبەئەوۋى دەندەو، ئەدەب دەستى
كرد بە ئىنگدانەوئەي ئىم واقعەنە. نووسەران لى چاۋى
پەئەوانە گەنجەكانەو دەستيان كەرد بە چارەسەركەردنى
پەرسەكانى وەكى نايەكسانى كەمەئەيەتتە، تەندروستى دەروۋنى،
داينامىكى خەزان و گەئەكان بەدۋاى ناسنامەدا.

5. چەن وئەناکردنى ئەدەبى ئاۋەندەيەكى ھەوۋستە پەرسەندەوۋەكانە
بەرامبەر بە منداھەي

▪ ئەدەب وەكى ئاۋەندەيەكى بە كەمەئەگە كاردەكات، ئىنگدانەوئەي
گەئەانى تەئەوانىن و ھەوۋستەكانە بەرامبەر بە منداھەي. بە
نمۇونە نووسەرانى ھەۋچەرخى وەكى جاكلىن ۋودسەن لى فىلمى
"خەنەبىنەنى كچە قاۋەيدەكان" و ئەنجى تەماس لى فىلمى "The
Hate U Give" لى گەئەي ديدگەي كارىكتەرە گەنجەكانەو بەس
لى بەتەكانى گەز و ناسنامە و دادپەرۋەرى كەمەئەيەتتە
دەكەن. ئىم بەرھەمانە نەك ھەر تەئەوانىنەك بە ئەزموۋنى
گەنجەنى پەراۋەزخراۋ دەدەن بەكەو تەجەددەي خەندەران دەكەن
كە ھەۋسەزى گەئەانەو و ديدگەي جەراۋجەرەن.

5. ۋەانگەي ئەخەگەرانە

▪ ديدگە ئەخەگەرانەكان لى لىكەئەينەو لى ئەدەبىياتى منداھاندا
شىكارىيە زانستىيەكان دەگرەتتەو كە تەئەوانىن لى پەسپەئەنى
ۋەكى جاك زىپس، ماریا تاتار و پەرى نەدەلمان ۋەردەگەن. ئىم
زانايانە بەشدارى لى ئەبازە نەۋان زانستەكاندا دەكەن بە

■ بازار نوان زانستگان له لهککښنه و له ژده بياتي مندايان بریتين له تکهکړدني ته وانينه کاني د رروناسي، ککمناسي، پرونه و ديسيپلینه کاني تر. زاناياني وک زيپس، تاتار و نه دلمان هم بازارنه به کاردهنه نن به شیکردنه وي ژوي که چن نوښت رايتيږي ژده بيه کاني منداي لهگه چوارچهو ککمناسي تي و کولتووريي فراوانه کانه يکهگرنه و. به نمونه، لهوانه لهککښنه و له بککنه که چن گانه وکانه ته وانينه کاني مندايان به خود و ژواني دیکه و جيهان له قاب دهنه، يان چن چيرککانه نگدانه وي نهم و به ها و دايناميکي دسهات ککمنگان.

■ پکښتني تيريري د رروني و ککمناسي گانه

تيرييري د رروني و ککمناسي گانه ککککي چار نووساز دهگنه له تکهگيشتن له ثا زيپه کاني ژده بياتي مندايان، زاناياني وک تاتار و نه دلمان تيرييري کاني گه شکردني مه عريفي، پهکها تني ناسنامه، زبر و زنگ و ککمناسي تيبوون له خدهگرن به شیکردنه وي ژوي که چن گانه وک مندايان کاریگرييان له سر ته وانين و ژموني خوښران هه ي. هه روه ها هم تيريان نه شنایي دهک نه و که نووسران چن کارکته رگانه و باب ته گانه و گانه وکانه دروست دهکنه به چار سه رکردني پرسه د رروني و ککمناسي تيرييري گانه که په يوه نديان به بينه راني گنه و هه ي.

■ کاریگری له سر ککمناسي گانه و کولتوور

ژده بياتي مندايان کاریگری کي قووي له سر ککمناسي گانه و کولتوور هه ي، کاریگری له سر پراکتیکه کاني پرونه وي هه ي، ته وانينه کاني منداي له قاب دهات و له گه گوني گونجاني ميدايي و کاریگری له سر گوتاري گشتي هه ي.

■ کاریگری پرونه وي

ژده بياتي مندايان ککککي گنهگنه ته له دا شتني پراکتیکه کاني پرونه وي له گه پرونه رکردني توانا کاني خوښندواري، پکښتني بيرکردنه وي خوښگران و چاندني به ها و هاوسه زي. کته بکاني وک "به کوشتني با نه يکي گانه جا" له نووسيني هارپر لي و "ژنامه ي کهکي گنه" له نووسيني ثان فرانک به شوپه يکي باو له م نه جی

قوتابخانه‌کاندا جیگیر دکرښن بهی توانای وروژاندنی
گفتوگۍ سربارت به دادپرووری کښم‌لایټی، هاوس‌زی و
تښگ‌یشتنی م‌ژوویی (لی، ۱۹۶۰؛ فرانک، ۱۹۴۷). زرجار
پروړدکاران ئدب وک ئامرازک به‌کارد‌ه‌نن به ف‌رکردنی
وانه ئخلاقیه‌کان، ه‌شیاری کولتووری و زیرکی س‌زداری، به
ناسینی ه‌زی ئو به س‌رقا‌کردنی خو‌ندکاران و ئاسانکاری به
ئ‌رموونی ف‌ربوونی مانادار.

▪ ټټی ئدب له دا‌شتنی پراکتیکه‌کانی پ‌روړد‌یی

ټټ‌باز‌کانی ف‌ربوون ل‌س‌ر بند‌مای ئدب، وک بازنه‌کانی
ئد‌بیات، چالاکیه‌کانی و ټټ‌امدان‌و‌ی خو‌ندن‌ر و ی‌ک
باب‌تیه‌کان، به ش‌و‌یه‌کی به‌رفراوان له پ‌ل‌کاندا
به‌کارد‌ه‌نن به به‌رزکردنه‌و‌ی تښگ‌یشتنی خو‌ندکاران،
له‌هاتوویی شیکاری و گ‌ش‌پ‌دانی کښم‌لایټی-ه‌ستیار.
مام‌ستایان کت‌بی مندا‌ان به‌کارد‌ه‌نن به قس‌کردن ل‌س‌ر
باب‌تگ‌لی ج‌راوج‌ر، له پاراستنی ژینگ‌و‌ تا ه‌م‌ج‌ری و
گ‌شتگیری، پ‌روړد‌کردنی تښگ‌یشتن‌کی قو‌و‌تر له پرس‌
ټټ‌ز‌کان و ه‌اندانی هاوس‌زی و بیرکردنه‌و‌ی ټټ‌خن‌گران
(ش‌رت، ۱۹۹۳).

خ‌گونجاندنه‌کانی میدیا و کاریگ‌ری ل‌س‌ر ټټ‌وانینه گ‌شتیه‌کان به مندا‌ی

▪ و‌رگ‌ټټ‌انی میدیای ئد‌بیاتی مندا‌ان، له‌وانه‌ش فیلم،
ت‌ل‌فزیون و میدیای دیجیتالی، ټټ‌ټټ‌کی به‌رچاو د‌گ‌ښ‌ن له
دا‌شتنی ټټ‌وانینه‌گ‌شتی به مندا‌ی. و‌رگ‌ټټ‌ان‌کانی وک
زنجیر فیلمی “ه‌ری پ‌ت‌ر” ک له‌س‌ر بند‌مای J.K. کت‌به‌کانی
ټټ‌لینگ‌نک ه‌ر بین‌رانیان س‌رقا‌ کردوو به‌کو به‌ش‌دارییان
کردوو له به‌ناوبانگ‌وونی جیهانی ئم فر‌نچایز و
گفتوگ‌یان ل‌س‌ر هاو‌ټ‌ټ‌ی و بو‌ری و ه‌ټ‌ب‌ژاردنی ئخلاق
له‌نه‌و بین‌رانی گ‌نجا وروژاندوو (ټټ‌لینگ، ۱۹۹۷-۲۰۰۷). به
ه‌مان ش‌و‌ و‌رگ‌ټټ‌انی چیر‌ک‌ کلاسیک‌کانی وک “م‌ژووی
نارنیا” و “ټټ‌ی شارل‌ت” نه‌و نو‌یه‌کانی به ت‌و‌ری به کات
و وانه‌ی ئخلاقى ئاشنا کردوو (لويس، ۱۹۵۰؛ وایت، ۱۹۵۲).

▪ ئم گونجاندنه‌ د‌توانن کاریگ‌رییان ل‌س‌ر گوتاری گ‌شتی
له‌س‌ر مندا‌ی ه‌ب‌ت به نمایش‌کردنی نو‌ن‌رای‌تیه‌
ج‌راوج‌ر‌کان، چار‌س‌ر‌کردنی پرس‌ کښم‌لایټیه‌کان و
دا‌شتنی گ‌ښ‌ان‌و‌ی کولتووری. به‌ام ه‌رو‌ها پرس‌ار له‌بار‌ی
د‌س‌زی به د‌قی ټټ‌س‌ن و بازرگانیکردن و کاریگ‌ریه‌کانی

میدیای بینراو لاسر ئزموون ئدبیدکان د وروژنن.

5. د رنجام

پرسندنې منداښان ل ئدبدا ښنگدانوې یاریږي کی دینامیکي ښوان به ها کم مایه تیښکان، گڼ انکاریږي کولتووریښکان و تڼوانینډ پرسندوو ښکانی منداښی. ل چیرک ئفسانښی ښریتیښکانو به گڼ انوې مډرن، وښاکړدنې منداښان ل ه ما سادښکانو به کارکترې ئاڼز و فرښه ند پرسې سندوو، ئمښ گرنګی تڼګیشتن ل م پرسسندن ل دا شتنی گڼ انوې کولتووری و کم مایه تیدا د ردځات.

- پوختی د زیندو سسر کیښکان:
- پرسندنې مژووی: منداښان ل ئدبدا سسر تا وک ه مای به تاوانی و وانی ئخلاق ل چیرک ئفسانښی ښریتیښکان و فکلر ښکاندا و ښا دکران.
- گڼانی سډی ښزد ه م: سډی ښزد ه م سهره ښدانی ئدبی منداښان وک ژانر کی جیاواز به ځیو بینی، به ره م ښکانی وک "سرگرمی ښکانی ئلیس ل واتی سروسو ښر" و "ژن بچووک ښکان" منداښان وک کارکترې ئاڼز و ژیانې ناو و و گشت ګڼ ش سډو ښکانیان پیشان ددا.
- داینامیکي سډی بیستم و بیست و ی کم: نو ښرایه تیښ مډرن ښکانی منداښان ل ئدبدا، وک ل به ره م ښکانی لینگ، دا و سښداکدا د ښرنښت، ښنگدانوې ت و وری ناسنام، ګڼ کردن، ځاګری و گشتگیری، ک باس ل پرس کم مایه تیښکان و گڼ انکاریږي کولتووریښکان د کات.
- ووانگ ځنډ ګران ښکان: زانایانې وک زیس، تاتار و نډلمان ل ګګی ښواز ښوان زانست ښکانو تڼګیشتن به نرخ ښکان به شاری دکن، ک تڼګیشتنمان ل نو ښرایه تیښ ئدبیدکانی منداښی به رز دکنو.
- کاریګری ل سسر کم م ګا: ئدبیاتی منداښان کاریګری ل سسر پراکتیک ښکانی پړوړدیی ه ی، هاوس ښی و بیرکړدنوې ځنډ ګران پړوړد د کات و تڼوانینډ ښکانی گشتی به منداښ ل ګګی گونجاندنی میدیاو ل قاب دات.
- تڼګیشتن ل پرسندنې منداښان ل ئدبدا ل بهر چ ند

هه کارهک زه ر گرنه:

■ ننگدانوهی کولتووری: ئه ده ب ئاوه نه یه کی به ها و نه رم و گه انکاریه که مه های تهیه کانه، چاویلکه یه کی ده ده خسه نه ت که له گه یه وه ده توانین له هه وه سته مه ژووی و هاوچه ره کهان به رامبه ر به مندا ی به که نه وه.

■ گرنگی به رو ده یه: ئه ده بیاته مندا بهان که گرنه ده گه نه ت له به رو ده ده، به ره وه شه برده نه خوه نه ده واری، هاوسه زی، بهر که نه وه یه خه یه و هه شیاره کولتووری له نه وه خوه نه ده ری گه نه ده.

■ کاریگه ری که مه های ته یه: نه وه نه رای تهیه ئه ده بهیه کانه مندا ی به شه دارن له گوته ری گه شه ده، گه ان وه کهان له ده وری هه مه جه ری، گه شه گیری، ده ده به رو ده ری که مه های ته یه و ناسنه مه ده ده نه.

■ بهر که نه وه له کاریگه ری به ده ده وام

■ نه مه گه انکاریه نه له وه نه کردنه مندا بهان له ئه ده ده ده به ده وه من له ده شه نه گه ان وه یه کولتووری و که مه های ته یه به ته ده ده چه شه که نه به رسته نه کهان، به رو ده ده کردنه هاوسه زی و ته گه شه نه و به شه شه نه ده ده ده جه راوچه ره کهان. له گه نه به ره سه نه نه که مه نه گه، ئه ده به مندا بهان وه که نه مراره کی به هه ز ده مه نه ته وه به ده شه نه به هه کهان و به ره وه شه برده نه گه انکاره که مه های ته یه و ده وه مه نه کردنه نه یه نه خوه نه ده رانه هه موو ته مه نه کهان.

سه ره چاوه کهان:

تاته ر، م. (۱۹۸۷). استیه سه خته کهانیه چیه که ئه فسانه یه کهانیه گریم کهان. چا په نه یه زانه کی بهرینه نه.

وولشه گه ره، ج. (۲۰۰۰). هانه سه کهرسته یه نه نه ده سه نه: نه یه نه چیه کهنوه سه که. چا په نه یه زانه کی بهرینه که.

زه په سه، ج. (۲۰۰۲). بهر یه نه گریم: له ده رسته نه سه ره وه یه کهان وه به جه نه مه ده نه. په گره ف مه کهیلان.

کهلی، . (۱۹۹۰). لویه کاره له به وه که ره وه یه توه نه.

شه اته ره، ئه. (۱۹۸۸). هه به زاره نه خوه شه: نه ریه و گه انکاره له نه وه نه نه نه نه مریکه ده. چا په نه یه کهلاره نه نه.

ده، . (۱۹۸۸-۱۹۹۰). ماته ده ده، چاره له و کاره گه یه شه کهلاته، به نه ف جه. که نه به په فیه.

نه لیه نه، ج. که. (۱۹۹۷-۲۰۰۷). نه نه ره یه هاره په ته ره. چا په نه یه

بلومسبېری.

سېنداګ، م. (۱۹۶۳). شته کويي کان له کوښ. هارپر و ټي.
ټينګ، ج.ک. (۱۹۹۷-۲۰۰۷). زنجيری هاری پټر. چاپخانهی
بلومسبېری.

ټماس، ټي. (۲۰۱۷). The Hate U Give. بالزر + برای.
وودسټن، ج. (۲۰۱۴). کچکی قاوی خټون دټبیت. کټبی نانسې
پاوسن.

نډلمان، پ. (۲۰۰۸). گورسای شاراو: پټناسټ کردنی ټډبی
منډان. چاپخانهی زانکي جټه پکینز.

تاتار، م. (۱۹۸۷). استیټ سټختی کان چیرک ټفسان ټیټکانی
گریمکان. چاپخانهی زانکي پرینستون.

زیس، ج. (۲۰۱۲). چیرکی ټفسان ټی بټرگ ټگیراو: مټووی
کولتووری و کټمټایټی ژانرک. چاپخانهی زانکي پرینستون.

فرانک، ټي. (۱۹۴۷). ژنامی کچکی گټج. کټبی بانټام.
لی، ه. (۱۹۶۰). بټ کوشتنی بانډیټکی گاټټجا. هارپر رکټلینز.

ټينګ، ج.ک. (۱۹۹۷-۲۰۰۷). زنجيری هاری پټر. چاپخانهی
بلومسبېری.

شټرت، ک. (۱۹۹۳). ټډټ بټ وټ گټیټک بټ زانیټ: سټرچاو بټ
مامټتایان و خوټندکارکانیان. هاینمان.

لویس، سی.س. (۱۹۵۰). شټر و جادووگټر و دولاب. جټفری بلټس.
وايت، ټي.ب. (۱۹۵۲). وټبی شارلټ. هارپر و برادټرز.

نووسین: ټاریان یوسف